Motion till riksdagen 1987/88:U508

av Gunnar Björk och Pär Granstedt (c) om initiativ och aktiviteter i Antarktis

I Brundtlandkommissionens rapport kapitel 10 "Förvaltningen av de gemensamma områdena i världen" finns ett avsnitt om Antarktis, "Antarktis: mot ett globalt samarbete", där det uppmanas till förstärkta åtgärder på nationellt, regionalt och internationellt plan.

Främjande av utvecklingen av det antarktiska traktatsystemet

Under kommande år kommer aktiviteterna i Antarktis att växa kraftigt i omfattning och detsamma kommer antalet deltagare i sådana aktiviteter att göra. Det måste vidtas ytterligare åtgärder för att säkra en effektiv organisation av dessa aktiviteter, och en välorganiserad utvidgning av deltagandet. En rad möjligheter diskuteras i internationellt sammanhang. En mer effektiv administration eller organisation, med ökat deltagande, kunde gradvis utvecklas genom det existerande traktatsystemet. Ytterligare ett alternativ skulle vara att intensifiera ansträngningarna på att göra traktatsystemet mera allmängiltigt, mera öppet och mera lyhört för önskemål om konkret och legitimt ansvar och intresse för Antarktis.

Försvara de uppnådda resultaten

Även om förändringar i Antarktis administrativa status är oundviklig, är det oerhört viktigt att sådana förändringar inte hotar traktatsystemets resultat på områden som fred, forskning och bevarande av miljön. Antarktis har varit en fredszon i nästan 30 år, fri från alla militära aktiviteter, kärnvapensprängningar och radioaktivt avfall. Det är den grundvalen som mänskligheten skall utvecklas från.

Det vetenskapliga forskningssamarbetet har blivit mera omfattande. Det bör ytterligare stärkas, speciellt när det gäller Antarktis roll i det globala atmosfäriska och oceaniska kretsloppet och för världsklimatet. Samtidigt bör det göras en större insats för att säkra ett brett deltagande i forskningen. Det bör finnas medel att utveckla rådgivning och deltagande, och till att öka fördelarna av ett internationellt samarbete i Antarktis om vetenskap och teknologi till nytta för hela det internationella samhället.

Åtskilliga förslag har lagts fram i denna riktning, bland annat förslag om att upprätta en fond för att göra det lättare för intresserade utvecklingsländer att delta i det antarktiska vetenskapssamarbetet, och om att invitera

flera vetenskapsmän från utvecklingsländer till att delta i projekt och besöka vetenskapliga stationer. Mot bakgrund av den dyra teknologi som ingår i det antarktiska vetenskapliga arbetet, bör möjligheterna att dela bas- och transportmöjligheter med intresserade icke konsultativa stater undersökas. Rätten till konsultativ status bör utsträckas till stater som deltar i gemensamma vetenskapliga aktiviteter.

Vetenskaplig aktivitet

FN:s generalförsamling har haft frågan om Antarktis på dagordningen sedan 1983. Det finns ett ökande internationellt intresse i frågan om Antarktis roll i det internationella samhället och fler och fler länder önskar delta i beslutsprocessen omkring Antarktistraktaten.

Målsättningsparagrafen och artikel två i Antarktistraktaten slår fast, att det skall vara fri tillgång till vetenskaplig forskning överallt i Antarktis. Traktatens Art. IX kräver "betydande vetenskaplig forskningsverksamhet där" (i Antarktis) för att uppnå fullt medlemskap i Antarktistraktaten (dvs konsultativ status). Som "betydande" nämns t. ex. "upprättande av en vetenskaplig station eller utsändande av en vetenskaplig expedition". Detta krav på vetenskaplig forskningsverksamhet medför nu, då fler och fler länder är intresserade, en ökad aktivitet i Antarktis med en stor belastning på miljön som följd, i synnerhet i de lättillgängliga områdena på kontinenten.

Dessutom kommer det att vara ekonomiskt omöjligt för vissa länder att uppnå fullt medlemskap (konsultativ status) enligt Antarktistraktaten, om inte kriterierna för medlemskap definieras så att "betydande" vetenskaplig aktivitet kan uppnås genom gemensamma expeditioner, gemensam användning av fartyg, vetenskapliga stationer etc. En sådan förändring skulle förstärka det internationella samarbetet och kanske minska de många likartade vetenskapliga program, som utförs bara för att få politiskt inflytande. Det kommer att öppna traktaten för flera intresserade länder och därigenom kan man beakta en del av kritiken från Förenta Nationerna. Dessutom kommer det att minska miljöpåfrestningarna genom att det blir färre enskilda nationella expeditioner.

Hemställan

Med hänvisning till vad som ovan anförts hemställs

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att de nordiska länderna skall verka för att kriterierna för konsultativ status (medlemskap) tas upp på dagordningen vid nästa konsultativa möte med Antarktistraktaten i Paris 1989,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att de nordiska länderna för att tjäna som förebild bör gå samman om en gemensam vetenskaplig expedition och mot den bakgrunden söka om konsultativ status för de av de

nordiska länderna, som inte har sådan status, varvid en vetenskaplig expedition bör utgå ifrån gemensam användning av fartyg, vetenskapliga stationer, försäljningsmateriel etc.

Stockholm den 25 januari 1988

Gunnar Björk (c) *Pär Granstedt (c)*